

тощо). Результати таких опитувань є незмінними джерелами знань про внутрішні установки й мотиваційну сферу людини, оскільки подібних відомостей в офіційній статистиці бракує [3, с. 24]. Безцінний для дослідника-кримінолога матеріал може забезпечити анкетування та інтерв'ювання співробітників правоохоронних органів (дільничних інспекторів, органів внутрішніх справ, оперативних працівників карного розшуку, співробітників установ виконання покарань тощо), а також пересічних громадян із тієї чи іншої кримінологічної проблеми. Для прикладу можна навести проведення опитування співробітників Управління боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми, та дільничних інспекторів поліції Управління превентивної діяльності Національної поліції України стосовно проблеми запобігання проституції та іншим формам організації надання сексуальних послуг (звідництво, створення та утримання місць розпусти, сутенерство тощо).

Список використаних джерел

1. Рузавин Г. И. Методы научного исследования / Г. И. Рузавин. – М. : Мысль, 1974. – 239 с.
2. Батиргареева В. С. Кримінологічна характеристика та запобігання злочинності осіб без визначеного місця проживання / В. С. Батиргареева, О. В. Дубович. – Харків : Право, 2015. – 264 с.
3. Кримінологія. Загальна та Особлива частини : підручник / за ред. І. М. Даньшина. – Харків : Право, 2003. – 352 с.

Білоус Р. В. – начальник відділу
Департаменту захисту економіки
Національної поліції України

ЗАХИСТ ОСІБ, ЯКІ НАДАЮТЬ ДОПОМОГУ В ПРОТИДІІ НЕЗАКОННОМУ ЗБАГАЧЕННЮ

Одним з ефективних заходів протидії корупції не тільки в Україні, а й у всьому світі залишається своєчасна поінформованість правоохоронних органів про факти корупції. Важливе місце відведено, зокрема, особам (інформаторам), які сприяють уповноваженим суб'єктам у протидії корупції шляхом надання оперативно значущої інформації про корупційні вияви в органах державної влади, місцевого самоврядування тощо.

Право громадян інформувати про корупційні правопорушення – це природне продовження права на свободу вираження, що пов'язане з принципами прозорості та сумлінності. Усі люди мають право захищати добробут інших громадян і суспільства загалом, а в деяких випадках вони навіть зобов'язані повідомляти про правопорушення.

Водночас навіть у демократичних країнах (за результатами досліджень, проведених у Франції 2012 р.) низку державних службовців, які повідомляли про корупційні правопорушення, витіснили на пенсію, звільнили або ізолювали в колективі [1].

Тому відсутність ефективного захисту може стримувати осіб, які надають допомогу в запобіганні та протидії корупції. Соціальні стереотипи осуду здатні пригнічувати бажання повідомляти про корупцію.

Визнаючи вагому роль інформаторів у протидії корупції, низка країн узяла на себе зобов'язання на виконання вимог міжнародних конвенцій прийняти закони про захист цієї категорії осіб. Дедалі більше урядів, корпорацій і некомерційних організацій у всьому світі передбачають спеціальні процедури для забезпечення захисту інформаторів.

Нині лише в чотирьох країнах Євросоюзу наявна законодавча база для захисту інформаторів, яку можна вважати такою, що відповідає сучасним вимогам (Люксембург, Румунія, Словенія та Велика Британія).

З решти 23-х країн у 16-ти забезпечено частковий захист для осіб, які надають інформацію про факти корупції. У семи країнах, що залишилися, така законодавча база або досить обмежена, або її немає взагалі.

Для розв'язання цієї проблеми 14 жовтня 2014 р. Верховна Рада України прийняла Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки», який передбачає ухвалення закону про захист осіб, які добросовісно повідомляють про корупційні правопорушення (викривачів) [2].

Для осіб, які надають допомогу в запобіганні та протидії корупції, в українському законодавстві також передбачено соціальний і правовий захист. Так, відповідно до вимог ст. 13 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», «...особа, яка залучається до виконання завдань оперативно-

розшукової діяльності, перебуває під захистом держави. Якщо у зв'язку з виконанням такою особою завдань оперативно-розшукової діяльності настала її інвалідність або смерть, на неї поширюються пільги, передбачені у таких випадках для працівників оперативних підрозділів» [3].

Стаття 53 Закону України «Про запобігання корупції» передбачає, що особа, яка надає допомогу в запобіганні та протидії корупції (викривач), перебуває під захистом держави, а члени її сім'ї не можуть бути звільнені чи примушені до звільнення, притягнуті до дисциплінарної відповідальності чи піддані з боку керівника або роботодавця іншим негативним заходам впливу (переведення, атестація, зміна умов праці, відмова в призначенні на вищу посаду, скорочення заробітної плати тощо) або загрози таких заходів впливу у зв'язку з повідомленням про порушення вимог цього Закону іншою особою, а інформація про викривача може бути розголошена лише за його згодою, крім випадків, установлених законом [4].

Отже, захист осіб, які викривають незаконне збагачення, має передбачати:

- захист від переслідування;
- збереження конфіденційності;
- перекладення тягара надання доказу на працедавця (щоб уникнути санкцій або штрафів, працедавець повинен переконливо продемонструвати, що будь-які заходи, яких уживають щодо співробітника, не були пов'язані або мотивовані розкриттям інформатора);
- відсутність захисту для завідомо неправдивої інформації;
- систему заохочень (інформатори можуть отримувати частину відновлених коштів або штрафів, накладених унаслідок викриття).

Список використаних джерел

1. Pringolt S. L'obligation de réserve des agents publics face au devoir de dénonciation d'infractions pénales. Une inadaptation du droit français à la problématique du whistleblowing / S. Pringolt // *Drua administratif*. – 2012. – № 4.

2. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки : Закон

України від 14 жовт. 2014 р. № 1699-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 46. – Ст. 2047.

3. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лют. 1992 р. № 2135-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 22. – Ст. 303.

4. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1700-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 49. – Ст. 2056.

Бова А. А. – кандидат соціологічних наук, старший науковий співробітник, начальник науково-дослідного відділу Державного науково-дослідного інституту МВС України

ІСТОРІЯ КАРТОГРАФУВАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ

Вивчення територіальної диференціації злочинності має тривалу історію у кримінологічних дослідженнях. Предметом аналізу кримінологів були особливості злочинності в регіонах та окремих містах, вплив соціально-економічних диспропорцій і процесів урбанізації на злочинність, кримінологічна типологізація регіонів тощо. Агрегація статистичних даних може відбуватися на рівні країни загалом, а також за територією її регіонів, районів, населених пунктів або в межах ділянки місцевості. Картографування передбачає нанесення інформації про вчинені правопорушення, інші кримінально значущі події або діяльність поліції на електронну географічну карту. Таким чином, відбувається унаочнення даних і співвіднесення їх з навколишнім середовищем, різноманітними фізичними та соціальними об'єктами тощо.

Перші карти, на яких кольором було позначено інтенсивність проявів злочинності в регіонах країни, було оприлюднено в праці А.-М. Геррі «Нариси моральної статистики Франції» у 1833 р. та А. Кетле «Людина та розвиток її здібностей, або випробування соціальної фізики» у 1835 році. У 1850 р. в праці Дж. Флетчера «Резюме моральної статистики Англії та Уельсу» було представлено карти неоднорідності територіального розподілу злочинності. Відображаючи на географічних картах інтенсивність злочинності та специфіку соціального середовища м. Лондон, Г. Мейхью в 1864 р. у праці